

Politisk kronik 1. halvår 2008

Lars Bille, institutleder,
Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Et af de fremtrædende temaer under valgkampen i november 2007 var vilkårene på asylcentre for de afviste irakiske asylansøgere, som af frygt for deres sikkerhed ikke ønskede at tage hjem. Opmærksomheden var især rettet mod deres børn, som efter manges vurdering blev traumatiserede af de forhold, de levede under. Statsminister Anders Fogh Rasmussen havde dagen før han udskrev valget lovet, at de afviste irakiske børnefamilier skulle have bedre forhold, og at han håbede på at få forhandlet en ordning med bred tilslutning på plads efter valget.

Det var derfor ikke uvæsentligt, at det var løsgængerer Pia Christmas-Møller – som sad med det afgørende 90. mandat – der den 11. januar udtrykte utålmodighed over, at der endnu ikke var sket noget. Regeringen var bundet af forlig med Dansk Folkeparti, og det var derfor med dette parti – og det alene – regeringen den 18. januar indgik forlig. Det indebar blandt andet, at afviste asylansøgere med børn fra Somalia, Iran, Irak eller Kosovo, der havde opholdt sig i et asylcenter i mere end tre år, og som havde modtaget Røde Kors' godkendelse ville få mulighed for at flytte til boliger uden for asylcentre. Aftalen kunne maksimalt omfatte 50 familier. Integrationsministeren sagde, at det egentlig var noget, hun kunne gennemføre admini-

strativt, men da regeringen nu engang havde et forlig med Dansk Folkeparti, var det naturligt, at hun havde drøftet sagen med dem. Birthe Rønn Hornbech håbede, at andre partier ville tilslutte sig aftalen.

Det var dog et endog meget fromt for ikke at sige naivt ønske. Alle oppositionspartierne gik omgående rakt imod aftalen og det i et ordvalg, der spændte fra at kalde den et klokkeklart løftebrud til en demonstration af magtarrogance. Pia Christmas-Møller stillede sig afventende. Hun ville først se hele indholdet i aftalen, inden hun tog endelig beslutning. Flertallet var altså ikke sikret på forhånd, og det skulle i de følgende dage blive endnu mere usikkert, om det overhovedet kunne skaffes.

Dels meddelte de to grønlandske medlemmer Lars-Emil Johansen og Juliane Henningsen den 18. januar, at de endnu ikke havde afgjort deres stilling. Den kunne blive afgørende, hvis de gjorde alvor af tidligere meldinger om, at asylpolitik var et område, de ville blande sig i trods deres princip om at holde sig neutrale i danske indenrigspolitiske sager. Dels arbejdedes der på at formulere en tekst, som kunne samle hele oppositionen samt Pia Christmas-Møller mod regeringens forlig, en tekst som skulle fremsættes og vedtages un-

der den i hast indkaldte forespørgsel i Folketinget den 23. januar. Lykkedes det, ville regeringens liv være i fare.

Det skabte derfor mildt sagt nogen forvirring, at Ny Alliance efter et strategimøde den 20. januar meldte klart ud, at partiet var et borgerligt midterparti, der ikke ville gå sammen med oppositionen hverken for at drille eller vælte regeringen samtidig med, at Naser Khader fastslog, at partiet ville gå sammen med oppositionen under den forestående forespørgselsdebat. Under en sådan debat kan der nemlig fremsættes og vedtages forslag, som kan bringe en regering i mindretal.

Den 21. januar lykkedes det for Pia Christmas-Møller at samle et alternativt flertal bestående af Socialdemokraterne, Socialistisk Folkeparti, Det Radikale Venstre, Enhedslisten, Ny Alliance og de to grønlandske folketingsmedlemmer bag et forslag med krav om at nedsætte de tre års ophold på et center til to år, samt at regeringen skulle indkalde Folketingets partier til forhandlinger om yderligere forbedringer for de afviste asylsøgere og om en flerårig asylaftale. Med den udsigt fremsatte Dansk Folkepartis integrationsordfører Peter Skaarup og Venstres politiske ordfører Inger Støjberg slet skjulte trusler om de konsekvenser, det kunne have for Grønland, hvis de grønlandske mandater blev brugt i denne sag. De burde derfor tænke sig godt om en ekstra gang. Det behøvede Pia Christmas-Møller ikke. Med en trussel om eksklusion hængende over hovedet, valgte hun efter 33 års medlemskab at melde sig ud af Det Konservative Folkeparti den 22. januar.

Ny Alliance derimod behøvede måske nok at tænke sig om igen. På det ugentlige pressemøde den 22. januar gjorde statsministeren det nemlig klart, at han ikke ville acceptere, at regeringen gang på gang kom i mindretal, og han tilføjede for en sikkerheds skyld, at det ønskede han at gøre fuldstændig klart. Eller med andre ord, når nu statsministeren af

princip ikke selv vil udtale sig om valg: Kom regeringen i mindretal, ville der blive udskrevet valg. Statsministeren opnåede hermed to ting. Dels at den klassiske mindretalsparlamentarisme fra 1980'erne – hvis kernepunkt netop var, at regeringen dengang accepterede at komme i mindretal på selv vigtige politikområder uden at træde tilbage eller udskrive valg – ikke ville blive gentaget med hans velsignelse, dels at de forhandlinger, statsministeren førte med Ny Alliance, skete med truslen om et valg hængende over hovedet på Naser Khader og det på et tidspunkt, hvor tilslutningen i meningsmålingerne til Ny Alliance var klart under spærregrænsen.

Det var et højspændt Folketing, der samledes til forespørgselsdebatten den 23. januar. Spændingen udløstes, da først Naser Khader og lidt senere Anders Fogh Rasmussen kom ind i folketingssalen et par minutter efter forhandlingerne var begyndt. Med sig havde statsministeren et papir, hvorpå stod: »Idet Folketinget udtaler sin tillid til regeringen, og konstaterer, at der er indgået en asylaftale med en række forbedringer for afviste asylansøgere, specielt i forhold til børns vilkår, opfordres regeringen til at tage de fornødne skridt med henblik på at sikre et flertal i Folketinget bag aftalen.« Denne tekst kunne Ny Alliance stemme for. Flertallet bag regeringen var sikret, og der var endda direkte udtrykt tillid til regeringen. Ny Alliance var simpelthen sprunget i målet ved at indgå denne aftale med statsministeren.

Oppositionspartiernes reaktion var en blanding af vrede, hovedrysten, målløshed og hån. De havde svært ved at se, hvad Ny Alliance konkret havde opnået andet end at ville blive indbudt til forhandlinger. Statsministeren understregede nemlig, at han ikke på forhånd havde ført detaljerede forhandlinger om, hvad forhandlingerne skulle munde ud i. Naser Khader kaldte aftalen for en ny start for det nye parti, og at et hovedkrav i forhandlingerne ville blive, at de afviste asyl-

søgere ud over at skulle kunne bo uden for asylcentre også skulle have mulighed for at arbejde. De skulle kunne tjene deres egne penge. Dansk Folkeparti var lodret imod dette og mente i det hele taget, at det var overflødigt at genåbne forhandlinger om den aftale, de havde med regeringen, men mandat-tallenes tvang nødvendiggjorde det.

Forhandlingerne hos integrationsministeren begyndte den 29. januar, men de blev helt og aldeles overskygget af udviklingen i Ny Alliance. Den 29. januar meddelte en af partiets tre stiftere Gitte Seeberg, at hun forlod partiet og blev løsgænger i Folketinget. Hun var uenig i den politiske kurs partiet nu havde besluttet at følge, nemlig at være et borgerligt parti, der støttede regeringen i stedet for at være et borgerligt midterparti, der kunne stå frit og vælge at støtte forslag fra begge sider i Folketinget. Vanskeligheder med entydigt at pege på en statsminister under valgkampen bundede således i en alvorlig intern uenighed mellem stifterne. Flere hundrede medlemmer og tillidsfolk havde forladt partiet med samme begrundelse som hendes.

Den 5. februar meddelte Ny Alliances gruppesekretær Malou Aamund, at hun forlod partiet. Hendes begrundelse var, at hun blev nødt til at være ærlig over for sig selv, for hun troede ikke længere på projektet. Men hun nøjedes ikke med bare at melde sig ud for at genvinde troværdigheden til sig selv. Hun traf den i parlamentarisk henseende helt afgørende beslutning at slutte sig til Venstres folketingsgruppe. Dermed havde VKO-blokken generobret det spinkle flertal. Til de vælgere, som måtte have stemt på hende udelukkende for på den måde at udtrykke en protest mod Dansk Folkeparti, sagde hun, at de ikke havde lyttet til hendes valgkamp, for hun havde ikke kørt det som en protest mod et parti alene, men kørt den på liberale reform-tanker.

Nu forholder det sig sådan ved folketings-

valg, at omkring halvdelen af krydsene normalt sættes ved et parti og ikke ved en person, og de vælgere, der havde stemt på partiet Ny Alliance ud fra et ønske om at begrænse Dansk Folkepartis indflydelse i dansk politik, kunne derfor med god grund føle, at deres projekt blev svigtet. Måske ikke så meget fordi hun forlod partiet, men fordi hun ved at skifte til Venstre præcist sikrede Dansk Folkepartis fortsatte store indflydelse. Der var således mange, der hver især ud fra deres forudsætninger kunne sige, at nok er nok

Malou Aamunds timing fejlede ikke noget. Nyheden blev bragt præcis den dag, da afgørende forhandlinger med integrationsministeren skulle finde sted. Forud herfor havde Naser Khader prøvet at sætte hårdt mod hårdt ved at erklære, at det var bedre at dø med støvlerne på – underforstået at der blev udskrevet valg – end at komme ud med et dårligt forhandlingsresultat. Det dilemma stod partiet ikke længere i. Det var nu uden betydning for flertalsdannelsen. Partiet var sendt til tælling. De tre tilbageværende MF'ere Naser Khader, Anders Samuelsen og Jørgen Poulsen dekreterede tænkepause og tog på ferie for at tænke over partiets fremtid.

Resultatet af tænkepausen blev, at de fortsat troede på og ville arbejde for partiet. Selvransagelsen havde ført til et kursskifte, som blev lagt frem for de knap 300 deltagere på partiets første landsmøde den 24. maj. Dansk Folkeparti var nu ikke længere hovedfjenden. Det var alle de reformangste partier, dem som Anders Samuelsen benævnte stillands-partierne, og de dækkede faktisk hele spektret i Folketinget. Udlændingepolitikken fyldte meget lidt i Naser Khaders og Anders Samuelsens taler, som var helliget den nye profil, der sigtede på at reformere Danmark i liberal retning. Det vakte nogen undren og debat, at partiet havde meldt ud, at det ville anbefale et nej til euroen, hvis der afholdtes en folkeafstemning. Argumentet var det lidt snørklede, at partiet principielt var tilhænger

af euroen, men at Danmark skulle vente med at tilslutte sig, indtil de nye medlemslandes økonomier var blevet stærkere. Partiet fik vedtaget sine vedtægter, Leif Mikkelsen blev valgt som partiets landsformand og stemningen var generelt optimistisk og fortrøstningsfuld.

Men der var også skærmydsler. Jørgen Poulsen beskyldte Dansk Folkeparti for at benytte sig af propagandametoder, som var på niveau med nazisternes propaganda i 1930'erne. Det var en meget lidt hjælpsom tale, hvis det var meningen, at det gamle image skulle afløses af det nye image, for det var den tale, der fik mest opmærksomhed af medierne. Naser Khader tog afstand fra den del af Jørgen Poulsens tale. Det skulle vise sig, at uenigheden stak dybere end som så. For Jørgen Poulsen var Dansk Folkeparti stadig angrebsmål nummer et, han var tilhænger af at tilslutte sig euroen nu, og han var modstander af en superliberal linje. Det kom senere frem, at hverken Naser Khader eller Anders Samuelsen havde set Jørgen Poulsen tale inden han holdt den. De betragtede hans handling som illoyal og efter endnu et kritiserende interview fra hans side i Berlingske Tidende den 22. juni, var nok nok. Han blev ekskluderet af folketingsgruppen.

Herefter var det teoretisk umuligt at indgå interne klikkedannelser og alliancer i folketingsgruppen, men nok teoretisk muligt at der opstod splid. Knap 14 måneder efter Ny Alliances dannelse og udsigten til, at det ville skabe et stort opbrud i det partipolitiske landskab, var det foreløbige resultat, at der var to folketingsmedlemmer tilbage, og den parlamentariske magtbalance var urørt. Fremskridtspartiet var i sin tid blevet beskyldt for at være samlingsstedet for landsbytosserne. Onde tunger påstod nu, at Ny Alliance var samlingsstedet for storbytosserne. Partiets hidtidige udvikling illustrerede, at politik og især politisk ledelse er en kunstart helt på linie med de øvrige kunstarter, og at det kun er

få som har talentet og endnu færre, der mestrer den.

Regeringens forslag til finanslov for 2008, fremsat den 28. august 2007, var bortfaldet med valgets udskrivelsen den 24. oktober 2007. Statens indtægter og udgifter blev herefter reguleret via en midlertidig finanslov, der blot indeholdt fremskrivninger af finansloven for 2007. Den 5. februar fremsatte finansminister Lars Løkke Rasmussen regeringens finanslovsforslag for 2008. Regeringens forventninger til den økonomiske udvikling var en del mere afdæmpet nu, end da den havde fremsat forslaget i august 2007. Advarslerne fra blandt andet en række fagøkonomer, de økonomiske vismænd og nationalbanken om faren for en overophedning af dansk økonomi i en tid med historisk lav arbejdsløshed og udtalt mangel på arbejdskraft gjorde sit til, at regeringen med Lars Løkke Rasmussens ord skulle holde godt fast om rattet og lette foden lidt fra speederen. Derfor var forslaget nu skåret sådan til, at væksten i det offentlige forbrug blev reduceret fra 1,7 procent til 1,5 procent i forhold til augustforslaget. Det betød, at finanseffekten – det vil sige finanspolitikens virkning på aktiviteten og økonomien i samfundet – blev sænket fra 0,3 til 0,2 procent. Vismændene og nationalbanken mente dog fortsat, at udspillet vidnede om en finanspolitik, der ikke var stram nok.

Konkret indeholdt forslaget samlede indtægter på 648 milliarder kroner og udgifter på 572 milliarder kroner, altså et overskud på 76 milliarder, hvilket var 15 milliarder mere end i augustforslaget. Alle ministerier skulle gennemføre en tvunget opsparring på 1 procent af deres budgetter (penge som ville blive frigivet i 2009), der skulle gennemføres en reduktion af udbetalingerne af en række statslige fonde, og der skulle ske en udskydelse af en række planlagte investeringer i bygge-, vej- og miljøprojekter. Endelig sparede regeringen penge ved, at finansloven først ville

blive vedtaget et stykke inde i 2008. Selvom der således var skåret en del initiativer fra, var der dog stadig afsat godt 10 milliarder til nye initiativer heraf først og fremmest til kvalitetsreformen, som nu ikke længere var en stor samlet reform, men blev splittet op i flere dele, til forskning, uddannelse og innovation, til sundhed samt til borgernær service.

Den egentlige opposition fandt, at med dette forslag var det blevet dokumenteret, at regeringens valgløfter med både bedre velfærd og skattelettelser var det rene bluff og valgflæsk. Et bredt forlig var udelukket, og regeringen var henvist til, som det havde været tilfældet i de foregående år, at søge flertallet sammen med Dansk Folkeparti og så håbe på indgåelsen af en række delforlig med en bredere kreds af partier. Nyt var det dog, at da forslaget blev fremsat, havde regeringen faktisk ikke flertal med Dansk Folkeparti alene. Ny Alliance var også nødvendige, men så skete der det, at alt mens finansministeren var midt i sin fremlæggelse, begyndte journalisternes SMS'er at tikke ind, at Malou Aamund havde forladt Ny Alliance og meldt sig ind i Venstre og vupti, så var regeringen tilbage i den vante situation siden 2001. Ny Alliance var blevet overflødig, med mindre regeringen skønnede, at den kunne have en mere langsigtet interesse i at knytte partiet fastere til den borgerlige blok.

Det havde den. I hvert fald indgik regeringen, Dansk Folkeparti og Ny Alliance et finanslovsforlig den 5. marts. Forhandlingerne var forløbet relativt smertefrit. Dansk Folkeparti fik gennemført, at politiet og uddannelsesområderne kun skulle tvangsopspare ½ procent, at ældrechecken forhøjedes, at forhøjelsen på 400 millioner kroner af børnechecken halveredes, da den først blev udbetalt den 1. juli, og at de overskydende beløb blev brugt til finansiering af den manglende opsparing i politiet og uddannelse samt en tryghedspakke på 100 millioner kroner til blandt andet nyt udstyr til politiet og bekæmpelse af ban-

dekriminalitet. Ny Alliance fik indflydelse på en forhøjelse af beløbet i Grundforskningsfonden samt øgede bevillinger til udviklingsbistand.

Regeringen indgik desuden syv delforlig, hvor Det Radikale Venstre var med i dem alle, mens Socialdemokraterne kun deltog i fire og Socialistisk Folkeparti i tre. Alt i alt et finanslovsforløb som set både fra regeringens og oppositionens side kun adskilte sig marginalt fra de foregående år nemlig ved, at Ny Alliance nu var med. Partiopbrud, valg, løsgænger og partiskift havde altså ikke røkket ved det grundlæggende parlamentariske samarbejds mønster.

Ud over finansloven og den førte finanspolitik var det nok så afgørende for den økonomiske udvikling, hvorledes overenskomstforhandlingerne på det offentlige arbejdsmarked endte. De statsansatte forhandlede sig frem til et forlig den 18. februar, som betød lønstigninger på 12,8 procent over de næste tre år. De efterfulgtes den 2. marts af en række forbund inden for den kommunale sektor, blandt andet lærere og HK'ere, med den samme lønramme.

Inden for social- og sundhedsområdet var der i udgangspunktet stor afstanden mellem de ved flere demonstrationer udtalte høje forventninger til markante forbedringer i løn og arbejdsvilkår hos de offentligt ansatte og de lige så ofte udtalte meldinger fra de offentlige arbejdsgivere – kommunerne og regionerne – om, at de manglede penge til at imødekomme ønskerne. Forhandlingerne kørte fast og den 16. april indledtes den mest omfattende arbejdsnedlæggelse siden 1998 med op mod 100.000 strejkende sygeplejerske, social- og sundhedsassistenter, og andre ansatte inden for området. Konflikten optrappedes psykologisk, da arbejdsgiverne i Kommunernes Landsforening sagde, at de overvejede at lockoute FOA's 175.000 medlemmer, som omvendt ville svare igen med at bede LO om

at iværksætte en sympatistrejke, som potentielt kunne lamme hele det private arbejdsmarked. Regeringen havde hele tiden sagt, at den ikke ville gribe ind i konflikten, og det fastholdt den.

Den 5. maj indgik FOA og KL et forlig, som betød en gennemsnitlig lønstigning på 13,4 procent over tre år for de kommunalt ansatte. Den ultimative økonomiske ramme på 12,8 procent var blevet brudt, og ifølge formanden for FOA Dennis Kristensen blev der ved forliget også slået hul på ligelønsproblemet, som hele tiden havde været et kernekrav fra forbundets side, idet SOSU-assistenterne, som er et udpræget kvindefag, fik en stigning på 14.1 procent. Det blev i øvrigt også aftalt, at der senere skulle nedsættes en ligelønskommission. FOA's og KL's forlig påvirkede medlemmerne af BUPL, som netop i de dage stemte om et overenskomstforlig, der holdt sig indenfor rammen på de 12,8 procent. Det blev følgelig forkastet, og pædagogerne indledte en strejke. Medlemmerne af Sundhedskartellet, som fortsat ikke kunne blive enig med arbejdsgiverne i Regionerne, strejkede fortsat, og FOA varslede en udvidelse af strejken blandt de af forbundets medlemmer, der var ansat i Regionerne. Regeringen var fortsat tavs.

Den 24. maj indgik Regionerne og FOA en aftale, som indebar en lidt mindre lønstigning end den, der var aftalt med kommunerne, men som dog brød 12,8 procents grænsen og den 29. maj viste afstemningsresultatet, at 65,2 procent af FOA's kommunaltansatte medlemmer havde deltaget i afstemningen, og af dem havde 73,1 procent stemt ja til overenskomsterne. Først den 13. juni fandt de to sidste konflikter deres løsning. KL og BUPL blev enige om en overenskomst, hvor KL lagde yderligere et beskedent millionbeløb i puljen, hvilket dog ikke rokkede ved, at det samlede forlig de facto holdt sig inden for rammerne af de 12,8 procent. Sundhedskartellet og Danske Regioner nåede langt om

længe frem til en aftale, der gav medlemmerne en lønstigning på 13,3 procent, altså over de 12,8, men langt fra de 15 procent, som havde været indgangskravet. Begge forlig blev senere godkendt af medlemmerne, mere som et udtryk for at de nu havde ryggen mod muren, at løbet var kørt, og at det var, hvad det var muligt at opnå, inden den voksende sandsynlighed for et regeringsindgreb blev til virkelighed, end det var udtryk for tilfredshed med resultatet.

Regeringen havde stået fast trods de meget store ulemper konflikten havde påført patienter, plejehjemsboere og småbørnsfamilier og ladet parterne selv forhandle sig frem til et resultat. Selvom for eksempel især Dansk Folkeparti, men også Socialdemokratiet havde erklæret sig villige til at hæve lønningerne for de lavestlønnede personalegrupper, havde de ikke presset på for at få et regeringsindgreb. Den danske model havde stået sin prøve, hed det sig. Det blev der dog sat et stort spørgsmålstegn ved af nogle af lønmodtagernes chefforhandlere. De var ikke i tvivl om, at det i realiteten var regeringen via finansministeren, der i sidste instans havde spillet den reelt afgørende rolle. Der var også dem, der tolkede regeringens linje på den måde, at den bevidst gik efter at få tømt strejkekasserne og således svække fagbevægelsen i de kommende år.

Finansloven og overenskomsterne på arbejdsmarkedet indgår så absolut i den traditionelle fordelingspolitiske venstre-højre skala i dansk politik. Men den skala står som bekendt ikke længere alene. Den værdipolitiske dimension har fået større og større betydning for vælgerne, når de skal beslutte sig for, hvor de skal sætte deres kryds på stemmesedlen og for de politiske partier, når de skal formulere deres politik og finde deres placering i forhold til hinanden. Og også i dette halvår gav værdipolitikken anledning til konflikt ikke alene på den partipolitiske scene,

men også i de danske byer og på dansk jord i udlandet.

Den 12. februar pågreb Politiets Efterretningstjeneste i Århus tre personer – en dansk statsborger af marokkansk oprindelse samt to tunesiske statsborgere – mistænkt for at have lagt konkrete planer om at myrde tegner Kurt Westergaard. Det var ham, der havde tegnet en karikaturtegning af profeten Muhammed med en bombe i turbanen. Som en reaktion på de påståede mordtrusler besluttede redaktionerne på alle de store dagblade at bringe tegningen. De mente, at der ikke kun var tale om en trussel mod tegneren, men også mod den demokratiske kultur og et udtryk for et forsøg på at knægte ytringsfriheden. Muhammedkrise nummer to var hermed skudt i gang. Atter blev der demonstreret voldsomt i nogle muslimske lande og atter blev danske fødevarer og andre produkter udsat for boykot og det netop på et tidspunkt, hvor flere virksomheder kunne melde om, at de var ved at nå den samme afsætning, som de havde før den første krise i begyndelsen af 2006.

Herhjemme udløste genoptrykning af tegningen i kombination med nogle unges ked-somhed i vinterferien og opsparet irritation over politiets aktiviteter i visitationszonerne alvorlig gadeuorden i flere byer med hær-værk og mange ildspåsættelser af containere, biler og offentlige bygninger. Den yderligt-gående muslimske organisation Hizb-ut-Tahrir, som arbejder for indførelse af kalifatet og sharia, stod for en demonstration mod tegningerne med omkring 1.500 deltager, hvoraf den ene var talsmanden for Islamisk Trossamfund. Dette fik adskillige andre muslimske organisationer til kraftigt at tage afstand fra ham og Islamisk Trossamfund. Det samme gjorde politikerne over en bred kam herunder ikke mindst Socialistisk Folkepartis leder Villy Søvndal, som i et usædvanligt skarpt ordvalg bad Hizb-ut-Tahrirs tilhængere om at »gå ad helvede til« og tage tilbage til

de muslimske lande, der lå tættere på den form for styre, som de var tilhængere af.

Ønsket om at udvise de to anholdte tunesiske statsborgere til Tunesien mødte modstand fra både politisk og juridisk side. Ifølge Den Europæiske Menneskerettighedskonvention kan en person ikke sendes ud af landet, hvis vedkommende vil blive udsat for tortur i modtagerlandet, og Tunesien var kendt for at slå hårdt ned på islamister og for at udøve tortur. Dertil kom, at udlændingelovens bestemmelser – indføjjet ved vedtagelsen af Terrorpakken i 2002 – om muligheden for at foretage en administrativ udvisning ikke indeholdt en domstolsprøvelse. Statsministerens udtalelse om, at en opholdstilladelse, der var givet administrativt også kunne tilbagekaldes administrativt, var ifølge flere statsretseksperter direkte forkert. Administrative myndigheder kan trække administrative tilladelser tilbage, men kun hvis det er lovligt, og det afgør en domstol, om det er. Det var sagen kerne, og det var dette grundlæggende retsprincip, flere politikere ville fastholde. Konkret var det justitsministeren og integrationsministeren, der traf den endelige afgørelse om udvisning. Integrationsminister Birthe Rønn Hornbech havde før hun blev minister haft sine betænkeligheder ved bestemmelserne, og dem luftede hun også i den aktuelle situation, nu som minister. Hun fandt imidlertid ikke genklang i regeringen og slet ikke hos Dansk Folkeparti for at ændre i loven.

Op til valget i 2007 var det blevet livligt debatteret, om det skulle være tilladt at bære et muslimsk tørklæde på Folketingets talerstol. Debatten var rejst, fordi Enhedslistens kandidat Asmaa Abdol-Hamid havde erklæret, at hun agtede at bære tørklæde, hvis hun blev indvalgt. Det blev hun ikke, men spørgsmålet var rejst, og den 8. april traf Folketingets Præsidium den beslutning, at folketingsmedlemmerne gerne må bære tørklæde på talerstolen, så længe medlemmerne kan genkendes.

Knap var denne tørklædesag afgjort – bestemt ikke til alles tilfredshed – før en ny meldte sig. Denne gang handlede det ikke om hovedbeklædningen på 179 folketingsmedlemmer, men om hovedbeklædningen på – i sin yderste konsekvens – alle offentlige myndighedspersoner. Den 26. april kunne Morgenavisen Jyllands-Posten meddele, at Domstolsstyrelsens bestyrelse efter nogen tids debat i dommerkredse havde besluttet at indskrive i personalevejledningen, at der ikke kunne være noget til hinder for, at ansatte ved Danmarks domstole kunne bære tørklæde. Det vakte modstand i regeringens top, hvor holdningen var, at eventuelle regler på området skulle omfatte et forbud mod alle religiøse og politiske symboler. Der blev derfor igangsat en undersøgelse med henblik på at få kortlagt andre landes regler mod politiske og religiøse symboler, samt om reglerne skulle afgrænses til ikke kun at gælde dommere, men også lægdommere, nævninge, anklagere og myndighedspersoner såsom politifolk og sagsbehandlere.

Den 3. maj kom den socialdemokratiske integrationsordfører Henrik Dam Kristensen for skade at udtale til Ritzau, at det skulle være forbudt for politifolk, læger, socialrådgivere, pædagoger og en lang række andre offentligt ansatte at bære tørklæde og andre store og stærke religiøse symboler. Den udmelding udløste omgående stærk modstand i folketingsgruppen og blotlagde endnu engang udlændingspørgsmålets sprængfarlighed i partiet, og hvor skrøbelig den interne fredsftale mellem de gamle fløje stadig var.

Det var ikke kun hos Socialdemokraterne, der var uenighed. Det gjaldt også i regeringspartierne og mellem regeringen og Dansk Folkeparti, som mente, at der alene skulle være et forbud mod tørklæder og ikke andre religiøse symboler. I denne flydende situation forsvarede integrations- og kirkeminister Birthe Rønne Hornbech i en udtalelse den 9. maj til Kristeligt Dagblad muslimers ret til at

bære tørklæde. Hun advarede mod den stigende religionsfobi og mod, at Folketinget blandede religion og politik sammen. I en kronik i Politiken den 14. maj efterlyste hun en mere nuanceret debat og skrev, at hvis det danske Folketing ligesom i diktaturer begyndte at lovgive for den enkeltes sindelag, så måtte de kristne gøre oprør. Som en reaktion på Dansk Folkepartis kampagne, hvor kvinder med burkaer optrådte som dommere i danske retssale, karakteriserede hun regeringens støtteparti som fanatiske antimuslimere. Det var meldinger, der lagde afstand til Dansk Folkeparti, og gik rakt imod hendes eget partis og regeringens holdning, som jo netop var at gå ind for et tørklædeforbud for dommere.

For omgående at få lukket den for alle vanskelige sag traf regeringens koordinationsudvalg selvsamme dag, altså den 14. maj, beslutning om, at regeringen ville fremsætte lovforslag om at indføre et forbud mod at dommere, retsassessorer og dommerfuldmægtige bære politiske eller religiøse symboler, det være sig tørklæde, kalot, kors eller turban, og samtidig genindføre traditionen med at også dommere i byretten bære kappe. Forbudet skulle ikke udvides til andre offentlige myndighedspersoner. Dansk Folkeparti erklærede sig tilfreds med beslutningen, men sagde samtidig, at partiet fortsat ville arbejde for at udvide forbudet til at gælde også andre personalegrupper i det offentlige.

Beslutningen var et klart nederlag for integrations- og kirkeministeren, og derfor rejstes spørgsmålet fra de nyhedshungrende journalister, om hun blev som minister. Statsministerens svar var, at nok havde hun fået det gule kort, men det var ikke udvisningsgrund. Han understregede samtidig, at det var en påmindelse fra hans side om, at når man gik ind i en regering, så bevægede man sig fra ikke blot at være debattør, men til også at være en del af et kollektiv, hvor man stod ved de beslutninger, der blev truffet.

Men sulten var ikke stillet. Journalisterne jagtede i uværdige tumultariske scener som mindede om et kobbel halsende hunde i en engelsk parforcejagt Birthe Rønn Hornbech for at få hende til at svare på, om hun støttede regeringens beslutning. Hun nægtede at svare og truede de journalister der efter hendes mening ikke opførte sig ordentligt med at komme i hendes sorte bog. En ganske usædvanlig situation i en tid hvor spin, kommunikation og pressehåndtering ellers normalt tilsiger en politiker ikke at lægge sig ud med de selvbevidste og solohistorie jagtende journalister. De var forbløffede og nærmest fornærmede over hendes adfærd, ligesom ministeren var det over deres.

Parlamentarisk set, var spørgsmålet yderst relevant. Hvis ministeren ikke støttede regeringens politik, måtte hun selvfølgelig fyres, og da hun stadig var minister, støttede hun altså regeringens forslag. Det var statsministerens ræsonnement den 16. maj, hvor han dog atter måtte irettesætte hende, denne gang for at ville sortliste bestemte journalister. Skete det, ville der ifølge en ombudsmandsafgørelse være tale om en usaglig forskelsbehandling og et brud på princippet om lighed i forvaltningen. Den 18. maj, kom så endelig en offentlig udtalelse fra Birthe Rønne Hornbech. Hun støttede regeringens forslag, og hun ville under den interne proces i regeringen forsøge at gøre sin indflydelse gældende. Dette kunne så alt efter behag opfattes som et løfte eller en trussel. Nogle i Venstre mente nok det sidste, idet hun efterfølgende offentligt udtrykte tvivl om, hvorvidt regeringens forslag overhovedet kunne realiseres rent juridisk. Nok en samtale med statsministeren og et gruppemøde i Venstre førte til, at Birthe Rønn Hornbech til de ventende journalister lovede, at hun fra nu af kun ville snakke om sine egne silketørklæder!

At værdikampen ikke kunne begrænses til alene at handle om tørklæder i Danmark blev på tragisk vis demonstreret, da en bilbombe

den 2. juni sprængtes ved den danske ambassade i Islamabad i Pakistan og dræbte og sårede adskillige personer. Al-Qaeda's leder i Afghanistan påtog sig senere ansvaret for selvmordsangrebet, som var det hidtil mest direkte terrorangreb på Danmark i udlandet. Danmark stod åbenbart højt på al-Qaeda's liste. Fronterne blev ikke just mildnet af begivenheden. En udtalelse fra den radikale leder Margrethe Vestager om at dreje dansk udenrigspolitik i retning af mere dialog frem for konflikt vakte således intet mindre end bestyrtelse hos statsministeren, som mente, at hun dermed imødekom terroristerne. Socialdemokratiet fandt, at timingen var helt forkert, men efter nogen tid erklærede partiets udenrigspolitiske ordfører Mogens Lykketoft sig enig i intentionen om at få en debat om den danske sikkerhedspolitik og få den drejet i retning af mere dialog end konflikt.

Det var indlysende, at Socialdemokraternes historisk dårlige valgresultat i 2007 måtte føre til en intern debat om den førte valgkamp og om den fremtidige politik. Det mente i hvert fald overborgmester i Københavns Kommune Ritt Bjerregaard, som med vanlig sans for iscenesættelse i begyndelsen af januar lancerede en række åbne debatmøder under fællesbetegnelsen Den Røde Skole. Initiativet fik en lunken modtagelse i folketingsgruppen og af partiledelsen, men vandt dog en vis interesse blandt en del menige medlemmer, hvoraf omkring 300 i København mødte op til første skoledag.

Helle Thorning-Schmidt erkendte, at der havde været fejl og mangler i partiets valgkampagne og politikudvikling. Nyformuleringen af velfærdspolitikken var gået for langsomt og havde ikke været bred nok, ligesom det havde været vanskeligt for oppositionens tre nye partiformænd at få tid til at formulere indholdet i et troværdigt regeringsalternativ.

Den 30. marts udsendte folketingsgruppens

næstformand Mette Frederiksen et oplæg indeholdende ni teser, der skulle være med til at forme et fremtidigt socialdemokratisk samfund: Pligter er vigtigere end rettigheder, det enkelte menneskes frihed står over alt andet, velfærd skal hellere være fælles end privat, et rent miljø er vigtigere end mere forbrug, ved afskaffelse af fattigdom bliver hele samfundet rigere, velfærdsstaten er ikke et mål i sig selv, danskerne skal være borgere og ikke kun forbrugere, der skal tjenes flere penge i Danmark og endelig, at verden har behov for mere politik – ikke mindre. Udspillet blev modtaget meget positivt både i partiorganisationen og af Socialistisk Folkeparti og Det Radikale Venstre.

Partiformandens udspil blev offentliggjort i to kronikker i Politiken den 11. og 12. april, hvor hun også i ni punkter oplyste et valg for vælgerne: Velfærd eller skattelettelser, ny vækstpolitik eller milliarder til særinteresser, brud med den negative sociale arv eller større ulighed, helhjertet integration eller flere parallelsamfund, Danmark som klimaforbillede eller klimakrise, balance i arbejdslivet eller overtræk på menneskelige ressourcer, uddannelsesløft eller vidensstagnation, styrket folkestyre eller blokpolitik, medansvar for respekten mellem mennesker eller stigende forråelse. Også dette udspil blev positivt modtaget i organisationen og af oppositionen, så der var nok at arbejde med og på for Socialdemokraterne.

Indtil videre havde det dog ingen større effekt på tilslutningen til partiet i de løbende meningsmålinger, hvor Socialdemokraterne i enkelte af dem måtte lide den tort at se sig overhalet af Socialistisk Folkeparti. Det parti formåede tilsyneladende at kommunikere et tydeligt alternativ til regeringen, godt hjulpet på vej af partiformand Villy Søvndals rappe replikker. Under hans lederskab foretog partiet et opgør med dele af dets hidtidige udlændingepolitik ved tydeligt at markere, at det ikke handlede om etnicitet, religion, på-

klædning eller spisevaner, men om hvorvidt folk delte de demokratiske værdier eller ej. Integration var ikke længere kun et socialt spørgsmål, men også et kulturelt.

Partiets landsmøde med 630 delegerede blev holdt den 11.-13. april i Falconer Centret i København, langt fra de gymnastiksale og soveposer de delegerede ellers havde oplevet så mange gange, før partikassen bugnede af partistøttekroner efter stemme- og mandatfremgangen ved 2007-valget og de mange nye kontingentindbetalinger. Partiet var nu oppe på at have 16.170 medlemmer. Landsmødet var i modsætning til adskillige tidligere landsmøder præget af ro, fordragelighed og politisk enighed samt begejstret opbakning til partiformanden. En i et historisk perspektiv hastig og markant transformation, hvis holdbarhed står tilbage at se.

Helt anderledes forholdt det sig hos Kristendemokraterne. Det havde gennem flere år været plaget af en intern magtkamp med rod i forsøget på at enes om en transformation af partiet. Det resulterede i en halvering af stemmetallet i 2007-valget. Den 12. januar holdt partiet hovedbestyrelsesmøde. Her ville partileder Bodil Kornbek have opbakning til én gang for alle at gøre op med partiets profil som et kristent borgerligt parti. Hun ville i stedet placere det som Danmarks nye familieparti. Et midterparti som hverken var borgerligt eller socialistisk, og som var ideologisk forankret i stedet for at være kristent forankret. Forbilledet var de store europæiske kristendemokratiske partier.

Tove Videbæk, som havde opnået store personlige stemmetal, og med hende en række vestjyske medlemmer var stærke modstandere heraf, men deres forslag om indkaldelse af en ekstraordinær generalforsamling blev stemt ned. Det samme blev et forslag om helt at afvikle partiet. Som konsekvens af nederlaget trak Tove Videbæk sig fra hovedbestyrelsen, men ophørte ikke med at arbejde for

sine egne synspunkter. Derfor besluttede hovedbestyrelsen den 21. juni at give hende 14 dage til at erklære sin loyalitet over for partiet og sin tillid til ledelsen ellers ville hun blive ekskluderet. Den 6. juli meldte Tove Videbæk sig ud af partiet. Hun blev senere opstillet som kandidat for Det konservative Folkeparti til Europaparlamentet.

Den 28. januar skete der noget usædvanligt i dansk partihistorie. Et politisk parti besluttede formelt at nedlægge sig selv, nemlig Centrum-Demokraterne. På et ekstraordinært landsmøde besluttede de delegerede at nedlægge partiet, som på det tidspunkt havde 320 medlemmer. Det hører til sjældenhederne, at der både kan sættes en fødselsdato (7. november 1973) og en dødsdato (28. januar 2008) på et politisk parti. Normalen er, at de gradvist visner væk og forsvinder i glemslen. Partiet havde ikke være repræsenteret i Folketinget siden 2001 på nær en måned umiddelbart før 2007-valget, da løsgængerer fra Dansk Folkeparti Louise Frevert meldte sig ind i partiet. Det var end ikke opstillingsberettiget ved 2007-valget. Partiet var primært Erhard Jakobsen og hans datter Mimi Jakobsens værk, og da hun trak sig som formand efter 2005-valget var partiets mission i dansk politik overstået. Medstifter af partiet Arne Melchior udtrykte det på vanlig flamboyant måde sådan, at alt hvad der var sket med partiet efter 2001 kun kunne betegnes som granskænderi.

Den 8. februar skete der noget andet usædvanligt i dansk partihistorie. Københavns Byret gav to tidligere medlemmer af Dansk Folkeparti medhold i, at deres eksklusion af partiet på grund af partiskadelig virksomhed var ugyldig. Et politisk partis ledelse er altså ikke suveræn i sådanne sager, men må underkaste sig de almindelige foreningsretlige regler, som blandt andet indebærer, at medlemmerne skal høres inden beslutning om eksklusion træffes og at bevisførelsen skal være i orden.

Efterhånden som ratifikationsprocessen af Lissabon-traktaten skred frem i EU-landene meldte behovet sig for en afklaring af de danske forbeholds stilling. Regeringen indledte forhandlinger med Socialdemokraterne, Det Radikale Venstre, Ny Alliance og Socialistisk Folkeparti om, hvordan og hvornår der skulle være folkeafstemning(er). Ved de tidligere folkeafstemninger havde det vist sig at være afgørende for udfaldet, om Socialistisk Folkeparti anbefalede et ja eller et nej. Der var bevægelse i partiets EU-politik, og på et hovedbestyrelsesmøde den 3. februar gav en klar majoritet Villy Søvndal frie hænder til at forhandle med statsminister Anders Fogh Rasmussen om at opnå det bedst mulige resultat ved en afskaffelse af det retlige forbehold, ligesom formanden fik opbakning til også at afskaffe det militære forbehold på visse betingelser. Forhandlingerne fortsatte, alt imens den danske presse var optaget af rygterne om, at Anders Fogh Rasmussen var ved at bringe sig i position til at få en international toppost i enten EU eller NATO og af, at han udtalte sig på én måde om EU og de danske forbehold, når han var i udlandet og en anden, når han var hjemme.

Der var et overvældende flertal i Folketinget for, at Lissabon-traktaten ikke skulle sendes til folkeafstemning. Debatten om traktaten var dermed blevet lagt død. Den 24. april vedtog Folketinget at godkende traktaten med alle partiernes stemmer, undtagen Dansk Folkeparti og Enhedslistens samt nogle folkesocialisters. Det skete uden større debat og mediebevågenhed og – ret så symptomatisk – uden statsministerens tilstedeværelse i salen. Debat og mediebevågenhed havde der til gengæld været i Irland op til folkeafstemningen den 13. juni. Traktaten blev forkastet med 53,4 procent nejstemmer. Dermed blev der sat en foreløbig stopper for ratifikationsprocessen og EU kastet ud i en alvorlig krise. Forhandlingerne om de danske forbehold blev som en følge heraf sat på stand by, indtil traktatens videre skæbne var afklaret.

Halvåret var begyndt med udsigten til en ustabil parlamentariske situation, men det tog kun et par måneder før situationen fra før 2007-valget var genoprettet takket være Ny Alliances nedsmeltning. Det lykkedes ikke oppositionen at skabe et samlet alternativ til regeringen. Især Villy Søvndal pressede på, men der var stadig ret så divergerende opfattelser partierne imellem på væsentlig politikområder. De radikale mente eksempelvis ikke, at Socialistisk Folkeparti var et økono-

misk ansvarligt parti, og derfor kunne det ikke betros regeringsmagt. Værdipolitikken havde indtaget en central placering i den politiske debat, og det var stadig vanskeligt for de politiske partier – og her især for midten i dansk politik – at finde deres placering over for vælgerne, når den skulle afstemmes med fordelingspolitikken, som med de svagt viggende økonomiske konjunkturer måske stod foran en forøget opmærksomhed på den politiske dagsorden.